

Summary from previous week

- Making Kiddush satisfies the verse [Exodus 20:8]: 'Remember the Sabbath day to sanctify it'.
- Kiddush on Friday night is a Torah commandment, whereas on Shabbos day it is rabbinic. Similarly, Kiddush on Yom Tov (both the evening and morning) is rabbinic. Nevertheless, the same laws apply.
- Ideally one should make Kiddush as soon as the family gathers on Friday night, after the service. It is permissible to delay if one is not yet feeling hungry although if other members of the family want to start or there are guests, it is proper to do so.
- Reciting Kiddush over wine at the meal is a rabbinic requirement. Technically one could fulfil their Torah obligation of reciting Kiddush during the Friday night service although the *Shmiras Shabbos Kehilchaso* says that this no longer applies. Therefore, it is necessary to recite Kiddush '*b'makom seuda*' – in the place that you eat your meal.
- On Friday night, the Kiddush recited by the chazzan does not count as Kiddush for anyone as there is no meal. Unless food is served directly after Kiddush is made, everyone must repeat Kiddush when they get home.
- Kiddush on Shabbat morning however is accompanied by food (even though we do not sit down and make *Hamotzi* over challo). It therefore satisfies the requirement of Kiddush *b'makom seuda*.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד ב

אמר רב אדא בר אבהו: נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה. - אמאי? מצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות! - אמר אביי: מדרבנן. - אמר ליה רבא: והא דבר תורה קאמר! ועוד, כל מצות עשה נחייבנהו מדרבנן! - אלא אמר רבא: אמר קרא (שמות כ') זכור (דברים ה') ושמור - כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי, הואיל ואיתנהו בשמירה - איתנהו בזכירה.

Rav Adda bar Ahavah said: Women are under obligation to make Kiddush on Shabbat is a Torah law. But why should this be? It is a positive time bound commandment, and women are exempt from all positive precepts for which there is a definite time? Abaye said: The obligation is only Rabbinic. Rav said to him: But it says, 'It is a Torah law?' And further, on this ground we could subject them to all positive precepts by Rabbinical authority? Rather, said Rava: 'The text says Remember and Observe. Whoever has to observe has to remember and since these women have to observe, they also have to remember.

רש"י מסכת ברכות דף כ עמוד ב

קדוש היום מצות עשה שהזמן גרמא הוא - זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ') - זכרהו על היין.

Rashi on Brachos 20b

Kiddush on Shabbat ... is a positive time bound commandment – (Shemot 20:8) 'Remember the Shabbat day and sanctify it.' Remember it over wine.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רעא סעיף ב

נשים חייבות בקידוש אע"פ שהוא מצות עשה שהזמן גרמא (פ' מצות עשה התלויה בזמן), משום * (ג) דאיתקש זכור (שמות כ, ה) לשמור (דברים ה, יב) והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה (ד) ב <ב> ומוציאות את האנשים (ה) הואיל וחייבות מן התורה (ו) כמותם.

Shulchan Aruch Orach Chaim 271:2

2 Women are obligated to recite Kiddush even though it is a *a positive time bound commandment* which women are usually not responsible to keep. For the two commandments of Shabbos, (3) *Zachor* (Shemos 20:8) – ‘Remember the Shabbos day’ and *Shamor* (Devarim 5:12) – ‘Keep the Shabbos day’ are equated to each other; therefore, women who are obligated in the commandment of *Shamor* (keeping from transgressing the laws of Shabbos) are obligated to the commandment of *Zachor* (remembering the Shabbos by reciting Kiddush at its onset). Women, therefore, (4) may recite Kiddush for men, thereby freeing them of their obligation, (5) since they have the same Torah obligation to recite Kiddush (6) as men.

משנה ברורה סימן רעא ס"ק ג

(ג) דאיתקש זכור לשמור - דזכור את יום השבת לקדשו האמור בדברות הראשונות ושמור את יום השבת לקדשו האמור בדברות אחרונות שניהם בדבור אחד נאמרו וזכור קאי על מ"ע דקידוש וכן"ל ושמור קאי על שמירה ממלאכה וכשם שבאיסור מלאכה בודאי גם נשים מוזהרות דבמצות ל"ת אין חלוק בין זמן גרמא בין שאין הזמן גרמא כן בעשה דזכור גם נשים מצוות.

Mishnah Berurah 271:3

(3) *Zachor and Shamor are equated.* For “Remember the Shabbos day to sanctify it” written in the First Commandments and “Keep the Shabbos day to sanctify it” of the Second Ten Commandments were both miraculously spoken by God in one pronouncement. Now, “Remember...” refers to the positive commandment of making Kiddush (as above), while “Keep...” refers to refraining from doing work. Just as the prohibition against work certainly applies to women as well (for in negative commandments there is no difference between a commandment which is dependent upon a time factor and one which is not), so are women obligated in the positive commandment of “Remember....”

[ד] ופשוט דקטן אינו מוציא את האשה דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא. ואפילו אם הוא בן י"ג שנה חיישינן שמא לא הביא שתי שערות דבמילי דאורייתא לא סמכינן אחזקה דמכיון שהגיע לכלל שנים הגיע לכלל סימני שערות [ה] עד שיתמלא זקנו כמ"ש בח"מ סימן ל"ה.

It is thus obvious that a child cannot make Kiddush for a woman, for the rule is that a person who has a Rabbinic obligation to make a blessing cannot make the blessing for someone who is obligated to that blessing by Torah law. Even if he is thirteen years of age we must still fear that perhaps he has not attained puberty. For when it affects Torah matters the presumption (Niddah 46a) that once a child has reached the age of thirteen he has attained actual puberty i.e., he has grown facial hair [Shaar HaTziyun 5] cannot be relied upon — until his beard is fully grown, as in *Choshen Mishpat*, Sec. 35.

ולכן תקדש האשה לעצמה ואם אינה יודעת לקדש בעצמה תאמר עמו מלה במלה מראשו ועד סופו ולא תכוין לצאת בקידושו [ו] ובאופן זה כיון שהיא אומרת הקידוש בעצמה נכון שיהא פת או יין מונח גם לפנייה בעת הקידוש ולא תסמוך על מה שהנער אוהז הכוס או הפת בידו כיון שאינה יוצאת בקידוש שלו ועצה זו מועילה אפילו אם הוא קטן ביותר.

Consequently, a woman should recite the Kiddush herself. If she does not know how to recite the Kiddush by herself and only a child is present, she should say it with the child word by word from beginning to end, being careful not to intend to fulfill her obligation by that Kiddush which the child recites. In this case it would be proper, since she is saying the Kiddush for herself, that there also be bread or wine before her during the Kiddush. She should not rely on the fact that the child holds in his hand a cup of wine or bread, since she is not fulfilling her obligation by that Kiddush which he recites. (This solution is effective even if the child is extremely young.)

וכ"ז בשלא התפללה האשה תפלת ערבית [ז] אבל אם התפללה דלדעת המ"א הנ"ל כבר יצאה ידי קידוש דאורייתא בזה יש לסמוך על נער בן י"ג שנים שיוציאה אח"כ בקידוש דהיינו שיכוין להוציאה. כתב בספר א"ר שני אנשים אם רוצים להוציא בני ביתם לא יקדשו כאחת דתרי קלי לא משתמע:

But this all refers to where the woman did not pray Ma'ariv. However, if she did pray, when according to the above opinion of the *Magen Avraham* she has already fulfilled her Torah obligation to make Kiddush, in this case, a thirteen-year-old boy may be relied upon to make Kiddush for her (i.e., where he has an intention while reciting the Kiddush that she fulfill her obligation by it). The *Eliyah Rabbah* writes that two men who wish to make Kiddush for their families should not make Kiddush for them at the same time, for two simultaneous voices are inaudible.

משנה ברורה סימן רעא ס"ק ד

(ד) ומוציאות את האנשים - וכן הסכימו [ח] הט"ז ומ"א והגר"א וש"א ומ"מ יש להחמיר לכתחלה שלא תוציא אשה אנשים שאינם מבני ביתה דזילא מילתא [א"ר ודה"ח]:

Mishnah Berurah 271:4

(4) May recite Kiddush for men. The *Taz*, *Magen Avraham*, *Gra* and other Acharonim also agree with this. Nevertheless, it is initially preferable that one be stringent in not having a woman make Kiddush for men who are not members of her family, for this is not dignified. [*Eliyah Rabbah and Derech Hachaim*].

שמירת שבת כהלכתו מז:ה

ה. מדברי סופרים יש לקדש על (כג) היין (כד), וכפי שיבואר להלן.

Shemiras Shabbos Kehilchaso 47:5

It is a rabbinic mitzvah to recite Kiddush over wine, as will be explained later.

רמב"ם הלכות שבת פרק כט הלכה ו

מדברי סופרים ז לקדש על היין ולהבדיל על היין, ואף על פי שהבדיל בתפלה צריך להבדיל על הכוס, ומאחר שיבדיל ויאמר בין קדש לחול מותר לו לעשות מלאכה אע"פ שלא הבדיל על הכוס, ומברך על היין תחלה ואחר כך מקדש, ח ואינו נוטל את ידיו עד שיקדש.

Rambam, Mishnah Torah Laws of Shabbos 29:6

It is a mitzvah [instituted by] our Sages to recite *Kiddush* over [a cup of] wine and to recite *havdalah* over [a cup of] wine. Although one recites *havdalah* in one's [evening] prayers, one is required to recite [this blessing] over a cup [of wine]. [Nevertheless,] once a person has said "[Blessed is He] who distinguishes between the holy and the mundane," he is permitted to perform labour even though he has not recited *havdalah* over a cup [of wine]. One should recite the blessing over the wine first, and then recite the *Kiddush*. One should not wash one's hands until after the recitation of *Kiddush*.

ספר החינוך מצוה לא

לדבר דברים ביום שבת בהכנסתו וכן ביציאתו, שיהיה בהם זכר גדולת היום ומעלתו והבדלתו לשבח משאר הימים שלפניו ואחריו, שנאמר [שמות כ', ח'] זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרו זכר קדושה וגדולה. ובפירוש אמרו לנו חכמינו [פסחים דף ק"ו ע"א] שדברים אלה מצווים לנו לאומרן על היין, ... משרשי מצוה זו, כדי שנתעורר מתוך מעשה זה לזכור גדולת היום, ונקבע בלבבינו אמונת חידוש העולם, כי ששת ימים עשה השם וגו'. ועל כן נתחייבנו לעשות המעשה עם היין, לפי שטבע האדם מתעורר בו הרבה שהוא סועד ומשמח, וכבר אמרתי לך כי לפי התעוררות האדם ומעשהו יתפעל אל הדברים לעולם. ומזה השורש אמרו זכרונם לברכה בגמרא [פסחים דף ק"ו ע"ב] שאם הפת חביב על אדם יותר שיקדש על הפת.

Sefer Hachinuch 31

[The mitzvah of *Kiddush* is] to recite words at the beginning of Shabbat and at its end, in order that we should remember the greatness of the day and its exaltedness and its separation [from the mundane] for its value compared to the other days of the week before and after it, as it says [Exodus 20:8] 'Remember the Shabbat day and sanctify it.' Meaning, its remembrance should be holy and great. Our sages said [Pesachim 106a] that these words should be recited over wine. ... The root of this commandment is that through the act of reciting *Kiddush* over wine, the nature of man will awaken feelings that he is at a meal and that will make him happy. By awakening these feelings one may become accustomed to doing them forever. From this we see that if the bread is more desirable one can make *Kiddush* over the bread.